

"Efkâr-ı hâzırada cehl-i basiti cehl-i mürekkebe kalb eden en mühim sebep, meçhul bir şeye parlak bir isim takmakla, anladım zannetmek ve meçhul şeyler ona irca ile izah ettim zannetmektir. Hâlbuki tarif ya had, ya resim ile olur. Yoksa vâzı câhil ve müsemâyâya mümas olan veçhi muzlim ve göze çarpan veçhi, şeffaf bir ism-i camid ile olmaz: manyetizma, telepati, kuvve-i mıknatısiye gibi." İzah eder misiniz?

Bugünkü düşünce yapısı; kainatta olan ve tam anlamı ile ihata edilip tarif edilemeyen meçhul şeylere parlak bir isim vererek, o meçhul şeyi tarif ettiğini ve böylece kavradığını sanıyor...

Basit cahillik: *Bir şey hakkında bilgi sahibi olmamak* demektir. **Mürekkebe cahillik ise,** *cahilliğinin farkında olmamak* anlamındadır.

Tarif, bir şeyin özüne ve içine girerek o şeyin resmini tamamı ile kuşatmak ile mümkündür. Özüne ve içine giremediğin bir şeyin tarifini yapmak ve resmini çekmek mümkün değildir. Buradaki resimden kasıt; bir şeyin geneline hakim olmak anlamındadır. Zaten geneline hakim olunmayan bir şey de tarif olunamaz.

Mesela, ağacın içindeki bir kurtçuğa sorulsa: "*Ağaç nedir?*" Sadece ağacın çürük yönünü tarif eder, başka bir tarif yapamaz. O kurtçuk, ağacı bütünü ile kuşatacak bir nazara sahip olmadığı için, ancak hakim olduğu bölgeyi tarif edebilir.

Yoksa tarif ettiği şeyin bütününe kuşatmadan, sadece bir yönüne bakıp, baktığı yere göre bir isim koymak ile o şey hakkı ile tarif edilmiş olamaz. Ağaç kurtçuğunun, ağacın sadece çürük yerine bakıp ona göre bir tarif yapması ve bu tarife uygun bir isim koyması gibi. Halbuki bu kurtçuk, ağacın bin cüzünden bir cüzüne bakıp konuşuyor, diğer cüzlerden haberi yoktur.

Bugün maddeci felsefe kainattaki bir çok harika sanatları ve ihatası mümkün olmayan şeyleri basit unvan ve parlak isimlerle üstünü örtüyor ve her şeyi bu şekilde anladığını zannediyor. Manyetizma, telepati, kuvve-i mıknatısiye, elektrik gibi harika sanatlar bunlara örnek olarak veriliyor.

"Zulmet-i Münevvere"

"Efkâr-ı hâzırada cehl-i basiti cehl-i mürekkebe kalb eden en mühim sebep, meçhul bir şeye parlak bir isim takmakla, anladım"

---

zannetmek ve meçhul şeyler ona irca ile izah ettim zannetmektir. Halbuki tarif ya had, ya resim ile olur. Yoksa vâzı câhil ve müsemma'ya mümas olan veçhi muzlim ve göze çarpan veçhi, şeffaf bir ism-i camid ile olmaz: manyetizma, telepati, kuvve-i miknatisiye gibi..."(1)

Fen ilimleri, kainatta cari olan kanunları keşfedip ona bir terim ya da isim takınca, o kanunları bütünü ile izah ettiğini zannediyor. O kanunlarla görünen İlahi hikmet ve mucizeleri, o ismi takmakla sıradanlaştırıyor ve basitleştiriyor. Mesela elektrik harika bir mucize ve nimet iken, ona şiddetli bir akım deyip, oradaki İlahi nimetleri örtbas ediyor.

Bu düşünce tarzı bir yandan fenni olarak insanları aydınlatırken; *-ki **münevver** ifadesi bu anlamdadır-* diğer yandan maddeci felsefe ile o harika nimet ve mucizeleri kanun adı ile adileştirip sıradanlaştırarak insanların manevi aydınlanmasını engelliyor; ki **zulmet** ifadesi bu anlamda kullanılıyor.

Yani **zulmet**; kanunların arkasındaki İlahi isimleri görmemek manasında iken, **münevver** ifadesi de maddi keşif ve çalışmalarla insanların nimetlere kavuşmasını temin etmek anlamındadır.

Mütefennin bir alimin elektriğe şiddetli akım ismini verip, elektriğin İlahi kudretin harika bir tecellisi ve nimeti olduğunu görmezden gelmesi; cehl-i basit değil, cehl-i mürekkeptir. Cehl-i basit insanın normal cehaleti iken, **cehl-i mürekkep** ise insanın cehaletinin farkında olmama halidir.

Özet olarak materyalist mütefennin bir alim; maddi ilim noktasından münevverdir, ama manevi açıdan zulmet ve karanlık içindedir. *Yani basar fenni hakikati görüyor; ama basiret o fenni hakikatin arkasında işleyen İlahi tasarrufu göremiyor.* Maddeten aydın, manen karanlık alim demek...

(1) bk. [İşârât](#).